

ARBEIDSGRUPPE LANDBRUK

1 Status: Organisering, årsverk, oppgaver, systemer mv. i den enkelte kommune

Landbrukskontoret for Våler og Åsnes

Nøkkeltall	Våler	Åsnes	Sum
Aktiv gårdbrukere pr. kommune (2018-tall)	116	252	368
Antall daa fulldyrket jord	47 540	98 556	146 096
Antall daa skog (produktivt)	498 099	766 542	1 264 641
Antall ansatte og årsverk v/landbrukskontoret	Syv årsverk fordelt på åtte ansatte. Dette økes til åtte årsverk fordelt på ni ansatte fra 1. desember 2020		

Våler og Åsnes etablerte felles landbrukskontor i 2014. Våler kommune er vertskommune. Det innebærer også at kontoret er lokalisert i Våler og at det administrative ansvaret er plassert under rådmannen i Våler.

Hvert år vedtas et samlet budsjett for de to kommunenes drift og tiltak. Driftsutgiftene er fordelt ut fra totalt jordbruksareal, antall driftsenheter, antall landbrukseiendommer mv. Åsnes kommune betaler om lag to tredeler av kontorets driftsutgifter, Våler den resterende tredelen. Det utgjør for 2020 om lag 2,5 mill. kr for Våler, og 4 mill. kr for Åsnes.

Avtalen vektlegger at kontorets virksomhet skal drives med formål om en best mulig forvaltning av de juridiske og økonomiske virkemidlene som er lagt til kommunene. I tillegg skal kontoret være en aktiv aktør i forbindelse med å styrke den landbruksbaserte næringsutviklingen i de to kommunene. I avtalen heter det videre at landbrukskontoret, gjennom samarbeidet skal sikres et større fagmiljø og lettere rekruttering av medarbeidere, og dermed skape en tjeneste til beste for landbrukerne og kommunene selv..

Kontorets tjenesteproduksjon og oppgaver er kommunal landbruksforvaltning, næringsutvikling og rådgivning. Kontoret utfører lovpålagte oppgaver som produksjonstilskudd i jordbruket, jordbrukets miljøvirkemidler (Regionalt miljøprogram (RMP), spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL-midlene), velferdsordningene i landbruket, juridiske virkemidler, skogbruksoppgaver og førstelinjetjeneste for Innovasjon Norge. I tillegg deltar kontoret i de to kommunenes arbeid med samfunns- og næringsutvikling, herunder plansaker, strategiske næringsplaner og ulike temaplaner (eksempelvis klima og energi). Til slutt er også rådgivning ovenfor brukerne en sentral del av kontorets arbeid.

Det gis tilbakemeldinger om udelt positive erfaringer med et felles landbrukskontor, og arbeidsgruppas representanter har heller ikke fått noen negative tilbakemeldinger fra brukere eller andre i kontorets omgivelser. I forbindelse med sammenslåingen var det naturligvis en del praksiser fra de to «gamle kontorene» som måtte samkjøres. Dette ble håndtert gjennom en politisk prosess, hvor det blant annet ble vedtatt kommunale retningslinjer for ulike spørsmål og oppgaver. Kontoret har også nå den bemanningen som trengs. Et felles kontor oppleves videre å ha bidratt til mindre sårbarhet og større muligheter for å bygge spesial- og dybdekompetanse innen ulike felt, og evne til å levere tjenester mer effektivt, og av høyere kvalitet enn tidligere.

Tekniske tjenester inngår ikke i det interkommunale landbrukskontoret for Våler og Grue.

I Våler og Åsnes er drift av kommuneskog lagt ut i egne kommunale foretak. Dette inngår med andre ord ikke i samarbeidet.

Landbrukskontoret og tekniske tjenester, Grue kommune

Antall søkere om produksjonstilskudd pr. 15.10.19: 136

Andel daa fulldyrket jord: 65 000 daa

Budsjett: Ca. 2,9 mill. kr.

I Grue er landbrukskontoret organisert i samme enhet som tekniske tjenester. I forbindelse med en intern omorganisering i Grue, vil enheten fra og med oktober inngå i enhet for samfunn, hvor bl.a. også bygg og merkantile tjenester vil inngå. Landbruk og teknikk i Grue har som hovedoppgave å forvalte og saksbehandle etter en til hver tid gjeldende lover og forskrifter, herunder også oppfølging av bestemmelsene i jordbruksforhandlingene. Enheten har som oppgave å drifte Grue kommuneskoger, landbruksforvaltning, viltforvaltning, i tillegg til drift og vedlikehold av kommunal veg, oppfølging av flomverker, reguleringsplaner, byggesak, oppmåling, geodata og eiendomsskatt. I tillegg har enheten ansvar for budsjettene innen renovasjon, Grunder renseanlegg, brann og feievesen. Når det gjelder landbruksoppgaver mer spesifikt, gis det uttrykk for

at en håndterer lovpålagte oppgaver på en god måte, men at det er mindre ressurser enn i Våler og Åsnes til å drive mer aktiv næringsutvikling.

Landbrukskontoret har 2,6 årsverk fordelt på fire ansatte – med bred kompetanse. Det omfatter ikke leder for landbruk og teknikk, men to landbruksrådgivere i 60 % stilling. Den ene av disse stillingene jobber primært med jordbruk, mens den andre, som også server Nord-Odal kommune i 40 % stilling, har oppgaver relatert til jordbruk, vilt og utmark. I tillegg kommer skogbrukssjef i 100 % stilling og rådgiver innen skogbruk og viltforvaltning i 40 % stilling. De ansatte ved landbrukskontoret i Grue jobber også med oppgaver som ikke er relatert til landbruk. Ifølge Grues representanter i arbeidsgruppen oppleves det interessant og utviklende å jobbe med flere fagområder. Videre oppleves det nyttig at landbruk og teknikk er organisert i samme enhet. Dette fordi de to tjenestene har mange delvis overlappende oppgaver, og at det derfor er viktig å sitte tett på hverandre for å koordinere oppgavene på en god måte.

Både innen landbruk og teknikk samarbeides det mye på tvers av kommunegrenser, blant annet på kart, spredte avløp og landbruk. Eksempelvis har, som nevnt over, Grue og Nord-Odal felles landbruksrådgiver (60 % i Grue og 40 % i Nord-Odal). I tillegg har Grue blant annet arrangert fagkvelder sammen med nabokommuner, og felles opplæring av nytilsatte landbruksrådgivere er på trappene.

Videre har Grue felles brannvesen med Eidskog (Glåmdalen brannvesen), mens GIVAS er et interkommunalt selskap som drifter vann- og avløpsanlegg i de fire kommunene Grue, Nord-Odal, Kongsvinger og Eidskog.

2 SWOT-analyse

	Styrker (strengths) <i>Hvilke sterke sider har tjenesten(e) i dag, og hvordan kan en utnytte og ta vare på disse sterke sidene i tiden fremover?</i>	Svakheter (weaknesses) <i>Hvilke sider ved tjenesten(e) har svakheter, og hva kan gjøres for å rette på/forbedre disse forholdene?</i>
Interne forhold	<p>Selv om Grue og Våler/Åsnes har ulik organisering av tekniske tjenester, opplever alle tre kommuner at samarbeidet mellom landbruk og teknikk fungerer godt. Mens Grue håndterer samarbeidet internt i enheten, har landbrukskontoret for Våler og Åsnes månedlige fellesmøter med tekniske tjenester i de to kommunene, og felles saker som bør diskuteres håndteres fortløpende.</p> <p>Grue opplever det som en fordel at saksbehandlere kan saksbehandle også andre saksfelt enn landbruk. Breddekompetansen oppleves viktig, og gir også variasjon i arbeidsoppgaver for de ansatte. Det gir også fleksibilitet og god ressursutnyttelse.</p> <p>Tilbakemeldingen fra medlemmene i arbeidsgruppen fra kontoret for Våler og Åsnes er at et felles kontor har bidratt til å styrke landbruketstjenesten i de to kommunene. Også ved landbrukskontoret i Våler og Åsnes opplever en at det er gode muligheter for variasjon i arbeidsoppgaver. Samtidig opplever en at et felles landbrukskontor har gitt ressurser tilstrekkelig nok til at det er mulig for den enkelte å spesialisere seg og bygge spisskompetanse. Ikke minst anses dette viktig i møte med stadig mer avanserte arbeidsoppgaver høyere krav til effektivitet og kvalitet i saksbehandlingen fra tjenestens omgivelser. I dette ligger også at den landbruksbaserte næringsutviklingen er styrket. Kontoret har minst en stilling som jobber med næringsutvikling, og som jobber med kursing og faglig påfyll for næringen, trekker inn kompetanse, søker på prosjekter og for å få inn eksterne midler mv. Til slutt er erfaringen at et felles kontor har medført mindre sårbarhet og en mer robust tjeneste. Ansatte kan dekke hverandres arbeidsoppgaver ved sykdom, og en har et større fagmiljø å spille på. Erfaringen er også at et felles kontor har lettet rekrutteringen. Opplevelsen er at det er lettere å rekruttere kvalifiserte kandidater til et stort fagmiljø enn et lite kontor.</p> <p>Både ved kontoret for Våler og Åsnes og ved kontoret i Grue fremheves det som en styrke at en har en kompetent arbeidsstokk.</p> <p>Både kontoret for Våler og Åsnes og kontoret i Grue opplever videre å ha en god kommunikasjon og dialog med brukerne – bøndene. En brukerundersøkelse fra 2016 viser at gårdbrukerne i Våler og Åsnes er godt fornøyd med det felles landbrukskontorets tjenester generelt, og med både kontorets tilgjengelighet, informasjon, rådgivning og oppfølging spesielt.</p> <p>Begge kontorene opplever videre å ha et godt nettverkssamarbeid med nabokommunene innen landbruk.</p>	<p>Det er i dag mange eksisterende interkommunale samarbeid i ulike retninger. Dette gir en noe uoversiktlig situasjon og lite samordning. Bør tas en vurdering på overordna «retning» politisk.</p> <p>Grue kommune har for tiden redusert kapasitet som følge av lavere bemanning, og opplever at bemanningen er for lav til at en har kapasitet til å dekke opp alle arbeidsoppgaver fullt ut.</p>

	<p>Grue har hentet inn mye eksterne midler fra bl.a. Innovasjon Norge, og har jobbet mye med dette gjennom blant annet Nettverk landbruk.</p> <p>Representantene fra Grue opplever at samarbeidene og nettverkene tjenesten deltar i - i ulike konstellasjoner - er en styrke, i den forstand at det gir fleksibilitet.</p>	
	<p>Muligheter (opportunities) <i>Hvilke forhold ved tjenesten(e) innebærer nye muligheter i fremtiden? Hva bør gjøres for å utnytte disse mulighetene?</i></p>	<p>Trusler (threats) <i>Hvilke fremtidige forhold innebærer trusler for tjenesten(e), og hva bør gjøres for å stå bedre rustet til å møte disse truslene?</i></p>
Eksterne forhold	<p>Økt samarbeid på tvers av kommunegrensene, uavhengig av om det er gjennom et interkommunalt samarbeid eller mer mindre formelle nettverksvarianter, vil kunne gi mindre sårbarhet. Tjenestekjøpsavtaler ved sykdom, felles kursopplegg og samarbeid rundt kontaktutvalg med landbruksnæringa nevnes som eksempler på hva slike samarbeid/nettverk kan innebære.</p> <p>Landbruksnæringen i regionen er svært sterk. I tillegg er landbruket i en rivende teknologisk utvikling, og moderniseres og digitaliseres i rask takt.</p> <p>Alle kommuner opplever at potensiale i digitalisering er stort innen tjenesteområdet landbruk, eksempelvis ved automatiserte søknadsprosedyrer mv. som igjen kan gi mer effektive tjenester.</p> <p>Etter flere år med en negativ trend, har Grue de to siste årene fått flere nye, yngre bønder som flytter hjem for å ta over gården. Det er positivt for næringen.</p>	<p>Den demografiske utviklingen er nokså lik i alle tre kommuner. Det vil bli en høyere andel eldre, og færre personer i yrkesaktiv alder. Befolkningsutviklingen er også negativ.</p> <p>Denne utviklingen henger igjen sammen med at kommuneøkonomien vil bli strammere i årene som kommer.</p> <p>I flere av kommunene er det et generasjonsskifte på trappene i tjenesten. Det vil ikke bli lett å erstatte erfarne medarbeidere, og et ensidig arbeidsmarked i regionen vil kunne gjøre det utfordrende å rekruttere personell.</p>

3 Potensielle fordeler og utfordringer knyttet til et interkommunalt samarbeid

Arbeidsgruppa har litt ulike oppfatninger når det gjelder hvordan et interkommunalt vil påvirke mulighetene for å beholde arbeidsplasser i regionen. Flere medlemmer i arbeidsgruppa mener et interkommunalt samarbeid mellom Solør-kommunene vil gi større muligheter til å beholde kompetansearbeidsplasser innad i regionen, sammenliknet med en situasjon hvor en samarbeider om tjenestene i en større region. Motsatt viser enkelte i arbeidsgruppen til tidligere erfaringer med interkommunalt samarbeid (eks. i Kongsvingerregionen), og påpeker at arbeidsplasser vil kunne forsvinne ut av den enkelte kommune på sikt.

Et interkommunalt samarbeid vil kunne gi et større fagmiljø og økte muligheter for spesialisering/dybdekompetanse, som igjen vil kunne føre til en mer effektiv saksbehandling som også er av høyere kvalitet. Det vil videre gjøre fagmiljøet mindre sårbart og avhengig av enkeltpersoner. Selv om sårbarhet blir påpekt også i Grue, er arbeidsgruppens deltakere herfra av den oppfatning at sårbarhet ikke er en så stor utfordring at det nødvendiggjør interkommunalt samarbeid. Heller pekes det på mer uformelle samarbeidsvarianter, slik som å styrke eksisterende faglige nettverkssamarbeid.

Av utfordringer påpekes for det første at enkelte medarbeidere har lang reisevei allerede i dag, og med et interkommunalt samarbeid risikerer å få enda lengre reisevei.

Videre pågår store øvrige omorganiseringer internt i kommuneorganisasjonen i Grue. Det vil kunne påvirke en prosess knyttet til interkommunalt samarbeid negativt. Det gis tilbakemelding om usikkerhet i organisasjonen, og at det er behov for å lande omorganiseringsprosessen først.

Til slutt blir det påpekt at kommunene i dag har interkommunale samarbeid på en rekke områder, men i ulike samarbeidskonstellasjoner. Dette gir en uoversiktlig situasjon, men også styringsutfordringer for den enkelte kommune. En forutsetning for økt samarbeid i Solør bør være en mest mulig helhetlig ramme for samarbeidene, dvs. at en gjennomgår også eksisterende samarbeid, og at politikerne bør fatte en beslutning om hvilken retning/konstellasjon en bør ha på samarbeid.